

сукупного доходу усіх членів домогосподарства за прикладом розвинутих країн світу. Також слушною є позиція звільнення від оподаткування доходів громадян, які у вартісному вигляді не дозволяють забезпечити навіть їх мінімальні споживчі потреби.

Вважаємо, що оподаткування загального сімейного доходу в сучасних умовах функціонування вітчизняних домашніх господарств стає необхідним для реалізації соціальної політики держави, спрямованої на підвищення добробуту домогосподарств. Так, низькі доходи сім'ї, можна звільнити від оподаткування, для інших доходів передбачити пільги, залежно від кількості і статусу членів домогосподарств.

Література:

1. Кізіма Т. О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та домінанти розвитку. Монографія. Київ: Знання, 2010. 431 с.
2. Звіти про виконання Зведеного бюджету України у 2017 р. URL: <http://treasury.gov.ua/>
3. Податковий кодекс України. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua>.
4. Сидор І. П. Фіскальний та регулюючий потенціал податку з доходів фізичних осіб в Україні. *Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України*: збірник наукових праць. Тернопіль: Вектор, 2014. С. 156–162.

Різняк Юлія Зіновіївна

ст. гр. ФМ-11, ТНЕУ

Науковий керівник – д.е.н., професор Кириленко О. П.

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

Соціально-економічний розвиток будь-якої країни значною мірою залежить від ефективного розподілу фінансових ресурсів країни. Тому, раціональність використання коштів бюджету дає змогу збільшити обсяги виробництва суспільних продуктів, розвивати науково-технічну сферу та активізувати зовнішньоекономічну діяльність. Бо саме завдяки видаткам бюджету забезпечується макроекономічна стабільність та добробут суспільства.

Сьогодні зацікавленість у підвищенні прозорості бюджету та бюджетного процесу виявляють міжнародні фінансові інститути, представники законодавчих і виконавчих структур та населення. І хоча цілі у зазначених суб'єктів різні, загальна спрямованість підвищення прозорості бюджету і бюджетного процесу сприяє реалізації багатьох завдань. Зокрема, прозорий бюджет:

– дає можливість зацікавленим громадянам для оцінки й аналізу бюджету та його показників, визначення цілеспрямованості та ефективності видатків;

– створює умови для обговорення бюджету і дає змогу врахувати точку зору громадськості в кінцевих бюджетних рішеннях (наприклад щодо пріоритетів бюджетної політики, розподілу бюджетних ресурсів тощо);

– підвищує відповідальність органів виконавчої влади за розроблення, прийняття, виконання бюджету, оскільки посилюється можливість контролю з боку громадськості за якістю прийняття бюджетних рішень та їх виконання;

– збільшує довіру населення й громадських інститутів до влади, що створює передумови для суспільної злагоди;

– робить політику уряду більш відкритою для світової спільноти, що підвищує інвестиційну привабливість країни і сприяє зростанню інвестицій в економіку;

– зужує можливості для корупційних схем і угод [1].

Оскільки, прозорість фінансової сфери вважається одним з найпотужніших засобів боротьби проти корупції, марнотратства і поганого управління, то, свого роду, забезпечує основу, що дозволить громадянському суспільству притягнути політиків до відповідальності та забезпечити необхідні соціальні зміни.

Сучасна криза збільшила вимоги міжнародних організацій і міжнародного бізнесу до транспарентності владної і фінансової інформації. Зокрема, організація «Міжнародне бюджетне партнерство» звертає увагу на кілька чинників, що обумовлюють потребу у прозорості бюджетів країн світу:

– прозорість може допомогти залучити більше дешеві міжнародні кредити: після обліку різних економічних змінних, країни з більше високим показником прозорості бюджетно-податкової сфери мають більш високий кредитний рейтинг і нижчий розрив між позиковими й кредитними ставками, знижуючи, таким чином, вартість кредиту для держави;

– непрозорість у фінансових питаннях може підірвати дисципліну в бюджетно-податковій сфері: за висновками Міжнародного Валютного Фонду одним з істотних методів розрахунку фінансової надійності й спроможності країни є показник прозорості її фінансової системи і практики;

– прозорість і суспільна участь допомагають виявити витоки й поліпшити ефективність державних видатків, виявивши факти використання коштів не за призначенням і зобов'язуючи уряд повернути гроші, витрачені необґрунтовано;

– прозорість і суспільна участь сприяють справедливому розподілу національних ресурсів відповідно до національних пріоритетів [2].

Варто зазначити, що за останні роки в Україні, як і в інших розвинених державах постала проблема важливості оприлюднення інформації, отриманої в результаті підготовки проекту державного бюджету та використання бюджетних коштів. Так, відповідно до Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020” “пріоритетом в управлінні публічними фінансами має стати підвищення прозорості та ефективності їх розподілу та витрачання” [3], оскільки в Україні посідає далеко не найкращі позиції в дослідженнях, які пов’язані з відкритістю та прозорістю в бюджетній сфері. Тому, ми вирішили перевірити чи наявні на сайтах обласних рад рішення про бюджети та протоколи голосувань, щодо затвердження бюджетів (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Голосування депутатів щодо затвердження обласних бюджетів
України на 2018 рік ***

№	Область	Присутні депутати, всього	За	Проти	Утри- мались	Не голо- сували	№ рішення	Дата
1	Вінницька	65/85	53	0	0	12	500	20.12.2017
2	Волинська	55/64	53	0	0	2	18/18	08.02.2018
3	Дніпропетровська	100/120	99	0	0	1	268	01.12.2017
4	Житомирська	59/64	56	0	0	2		21.12.2017
5	Закарпатська	56/64	54	0	0	2	1029	21.12.2017
6	Запорізька	70/84	55	0	0	14	63	30.11.2017
7	Івано-Франківська	71/84	61	0	0	10	738	22.12.2017
8	Кіровоградська	53/64	47	3	2	1	414	22.12.1017
9	Миколаївська	48/64	39	0	1	8	25	21.12.2017
10	Одеська	75/84	70	0	0	5	649	21.12.2017
11	Полтавська	77/84	69	0	0	8	606	22.12.2017
12	Рівненська	58/64	57	0	0	1	826	22.12.2017
13	Сумська		52	0	0	-		20.12.2017
14	Тернопільська	51/64	50	0	0	1	874	22.12.2017
15	Харківська		95	7	6	-	850	20.12.2017
16	Херсонська	53/64	47	0	0	-	679	22.12.2017
17	Хмельницька	70/	56	9	0	5	34	22.12.2017
18	Черкаська	66/84	48	0	0	18	19	22.12.2017
19	Чернівецька	39/64	38	0	3	1	277	07.12.2017
20	Чернігівська	54/64	52	0	0	2		07.12.2017

*Складено автором самостійно.

На жаль, не вдалося знайти інформацію по Київській та Львівській областях, проте, з огляду на наявні дані бачимо, що майже всі бюджети приймалися одностанно. Тому постає питання, чи ці бюджети були найоптимальнішими, що всі депутати погоджувалися на їх прийняття, чи просто виконували свою роботу, не проводивши аналізу бюджетних

показників. Якщо ж говорити про місцеві бюджети базового рівня, то проблеми з наповнюваністю, чи взагалі наявністю сайту унеможливлюють будь-який аналіз з боку членів територіальних громад чи інших громадян.

Також важливо зазначити, що Міжнародне бюджетне партнерство, яке здійснює аналіз прозорості показників державних бюджетів різних країн та оцінку місцевих бюджетів на основі розрахунку індексу відкритості бюджету, станом на 31. 01. 2018 р. присвоїло Україні 39 місце.

Аналітики справедливо стверджують, що економічна й фінансова кризи не були б настільки гострими за умови доступу до більш повної інформації, зокрема про бюджетну політику різних країн. Завдяки прозорості наявні ризики було б легше оцінити, а ресурси краще розподілити та прийняти відповідні заходи у разі своєчасного отримання інформації про проблеми, що виникли. Не випадково сьогодні міжнародні організації та окремі держави-донори застосовують різноманітні інструменти оцінки транспарентності бюджетів різних країн світу, що одержують відповідну фінансово-економічну допомогу.

Таким чином, дослідження забезпечення прозорості бюджетного процесу вказує на беззаперечну важливість розвитку цього процесу з метою демократизації суспільства та реформування публічних фінансів. Тому, справедливим є твердження, що прозорість і відкритість бюджетної інформації стає запорукою ефективного використання бюджетних коштів і громадського контролю за публічними фінансами.

Тобто, підвищення прозорості бюджету та поширення участі громадськості у бюджетному процесі сприяє розвитку держави. Зокрема, це стосується повноти бюджетної інформації за попередні та поточні періоди з наданням порівняльних показників не тільки на обласному рівні чи у великих містах, а й по всій Україні загалом, що давало б змогу поширювати участь громадськості у розробці та прийнятті бюджетних рішень, сприяло б покращенню роботи при аналізі бюджетних даних та підвищувало б довіру громадян до уряду, даючи змогу ефективно проводити реформи. З огляду на це, зростання індексу бюджетної відкритості можна вважати важливим показником успішності реалізації реформ у бюджетній сфері як на державному, так і на місцевому рівнях.

Проте, незважаючи на достатність законодавчого регламентування, бюджетна прозорість за результатами міжнародних експертів є доволі обмеженою, та, певною мірою, визначає необхідність подальшого впровадження раціональних дій, які були б спрямовані на вирішення існуючих проблем у бюджетній сфері.

Література:

1. Дяченко С. А., Фетіщенко Є. М. Підвищення прозорості процесу планування державного бюджету України. *Соціальна й економічна політика*. 2016. № 2. С. 45-53.

2. Тихомирова Є. Б. Транспарентність бюджету України: методики оцінки Держдепартаменту США та Міжнародного бюджетного партнерства. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2502 (дата звернення 18.04.2018 р.).

3. Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020”. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення 18.04.2018 р.).

Середа Ігор Георгійович

ст. гр. ФМ-12, THEU

Науковий керівник – д.е.н., професор Кізима Т. О.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДЯН

У сучасних умовах стрімкого розвитку глобалізаційних процесів система пенсійного забезпечення громадян зазнає суттєвого впливу низки чинників, пов'язаних із кризовими явищами. Адже стрімке падіння обсягів виробництва і скорочення загальної податкової бази призвели до зменшення надходжень до бюджетів різних рівнів загалом та фондів грошових коштів, призначених для виплати пенсій зокрема. Відтак погіршення економічних умов змусило уряди різних країн світу та фонди пенсійного забезпечення шукати нові підходи до формування пенсійних накопичень громадян.

Проблеми пенсійного забезпечення населення розглядали у своїх наукових працях Е.М. Лібанова, В.М. Опарін, І.М. Сазонець, В.М. Федосов, В.Д. Яценко. Проте значна частина питань, що стосуються зарубіжного досвіду організації систем пенсійного забезпечення в сучасних умовах потребує докладнішого науково-теоретичного опрацювання.

Насамперед відмітимо, що пенсійному забезпеченню громадян в зарубіжних країнах приділяється доволі значна увага. При цьому загальні системи пенсійного забезпечення базуються на державній гарантії договору між поколіннями – солідарності поколінь, що передбачає розподіл відповідальності в межах одного покоління і між поколіннями. Приватні ж і додаткові системи пенсійного забезпечення також часто мають обов'язковий характер, причому вони можуть фінансуватися як методом капіталізації (накопичення) коштів, так і мати змішаний характер, поєднуючи у собі принцип солідарності поколінь і накопичення коштів.

Принагідно зазначимо, що в економічно розвинених країнах світу державні витрати на пенсійне забезпечення громадян є доволі значними.